

ROOISE STREKEN 3

'KENT U EEN NON IN ROOI? 'NON MONSIEUR!'

Augustinessen op Henkenshage

De Franse Revolutie van 1789 zette de toenmalige wereld op z'n kop. Onder de leuzen 'vrijheid, gelijkheid, broederschap' wordt de standenmaatschappij afgeschaft. De honderden jaren lang zwaar bevoorrechte eerste stand, de geestelijkheid, was zwaar de pineut. De revolutionairen joegen de religieuzen hun kloosters uit en namen hun bezittingen in beslag.

Toen enkele jaren later de Fransen wilden dat heel Europa kennis maakte met de 'zegeningen' van de Revolutie werd het oorlog in Europa. De zuidelijke Nederlanden, het tegenwoordige België, werd door de Franse generaal Pichegru veroverd en ingelijfd bij Frankrijk. Net als in Frankrijk kwamen er antireligieuze maatregelen. Een daarvan was de opheffing van contemplatieve kloosters. Zo ook het klooster van de zusters Augustinessen in Diest. De zusters waren 'tralienonnen'. Zij hadden zich afgezonderd van de buitenwereld en brachten hun leven veelal biddend door. De overheid vond dit geen enkel maatschappelijk nut hebben en zo kon het gebeuren dat een aantal Franse soldaten, dragonders, de zusters in 1796 hun klooster Mariëndael uitjoegen. In de kloosterkroniek staat hierover: *"... wierden wij, hebbende alle onzen paternoster in de handen, onder de blancke sabels de poort uyt gejaeght..."*

Het vroegere klooster Mariëndael in Diest. In 1796 joegen Franse dragonders de Augustinessen uit het klooster. Zij vluchtten onder leiding van mater Lemmens de grens over naar ons land.

De zusters verwisselden hun habijt voor burgerkleding en wisten zo met een klein deel van hun bezittingen, te vluchten naar ons land. Een van deze kostbaarheden was een relikwie: een stukje van het kruis van Christus. Voor hen was dit kleinood van enorme religieuze betekenis. Helaas moet echter gezegd worden dat veel van dit soort relikwieën 'nep' waren en in de middeleeuwen gefabriceerd. Een zeer verdachte bron, de relikwieën-hater en grondlegger van het Calvinisme, Johannes Calvijn beweerde al in de 16^e eeuw dat als men alle stukjes hout van het Heilige Kruis zou verzamelen men een heel schip met hout zou kunnen vullen.

In Eersel vonden de zusters, als een soort 'asielzoeksters avant la lettre', gastvrij onderdak in een leegstaand huis van de kerkmeester. Maar kleine kinderen worden groot en toen de dochter van de eigenaar wilde trouwen en woonruimte nodig had werd de Augustinessen vriendelijk doch dringend gevraagd naar vervangende woonruimte uit te zien.

De eerste priorin van de Rooise Augustinessen. Zij leidde de nonnen van Diest via Eersel naar Sint-Oedenrode.

Nu wilde het toeval dat in 1801 er een advertentie in de krant stond waarin het slotje Henkeshage werd aangeboden voor de toentertijd hoge huur van 180 gulden per jaar. Mater Lemmens - in Rooi is nog een straat naar haar genoemd – ging kijken en vond het pand geschikt voor de veertien zusters. Een paar jaar later kwam Henkeshage te koop voor het in die tijd zeer redelijke bedrag van 3175 gulden. Merkwaaardigerwijze kochten de zusters het niet zelf maar werd het gekocht door de protestant!!! Jacob Kien. Hij was een man van aanzien – belastingontvanger, kolonel, raadsheer - met landerijen in Rooi .De naam 'Kien' leeft nog voort in de tegenwoordige wijk 'Kienehoef'. Hij liet het eigendom voorlopig op naam zetten van Jan Koppens, de zwager van de priorin Maria Augustina Lemmens. Dit deed hij om het kloosterverbod te omzeilen. De protestantse overheid van ons land had namelijk al direct na de Tachtigjarige Oorlog de oprichting van nieuwe kloosters verboden.

Henkeshage zag er in die tijd nog niet uit als het huidige romantische sprookjeskasteel. Dit gebeurde pas na een grondige verbouwing halverwege de 19^e eeuw.

Henkenshage zoals het er ongeveer uitzag toen de nonnen er begin 19^e eeuw gingen wonen. Toen het een romantisch sprookjeskasteel werd waren zij al lang weer weg.

Eenmaal op Henkenshage begonnen de religieuzen voor de kinderen van de arme Rooise dorpsbevolking een gratis schooltje. In de kloosterkroniek staat hierover dat *"..daer ook alderlij handwerck geleert wiert: de aerme kindere, die gemeynelijk het grootste getal uyt maekten, die leerden wy om Godts wille"*. Het liep storm op het dorpschooltje zodat er al spoedig plaatsgebrek was. Toen de nonnen ook een pensionaat voor 'jonge dames van stand' wilden beginnen zag men vanwege plaatsgebrek uit naar een alternatieve locatie. Deze werd in 1819 gevonden in Slot Dommelrode dat men voor de zeer redelijke prijs van 8491 gulden wist te kopen. Dommelrode was een pareltje en werd enkele jaren daarvoor door koster Brock in zijn boek over de geschiedenis van Rooi omschreven als *"het fraaiste gebouw dezer Vrijheid"*. Henkenshage kon voor 5050 gulden verkocht worden. De nonnen, die niet veel om 'het slijk der aarde' gaven hadden dus – waarschijnlijk met God's genade - goed geboerd en konden bovendien met de winst op de verkoop van Henkenshage meteen een flink deel van de koopsom contant betalen. En ook was het hier, net als bij de koop van Henkenshage, van hetzelfde laken een pak. Dommelrode kwam via een stroman in hun bezit. Het werd formeel gekocht en op naam gesteld van de Veghelse notaris Jhr. Joseph Fr. de Kuyper. Dit gebeurde *"uit veiligheidsoverwegingen"*! Aan ons land was de Franse Revolutie namelijk niet voorbijgegaan. De Fransen stopten niet aan de grenzen van ons land maar veroverden dit in 1795. Zij annexeerden het echter – op dat moment nog niet als een Franse provincie. Ons land, de vroegere Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, ging op min of meer Franse leest verder als een vazalstaat, 'Bataafse Republiek' geheten. Toen de Augustinessen dan ook uit Diest in Eersel arriveerden kwamen zij in 'Bataafs Braband' terecht. Hier golden ongeveer dezelfde richtlijnen ten opzichte van de kloosters als bij onze zuiderburen, maar eigenlijk waren er nauwelijks kloosters. De protestantse overheersing sinds het einde van de tachtigjarige oorlog, het achterstellen van de katholieken en het verbieden van openbare katholieke geloofsuitingen gedurende meer dan anderhalve eeuw hadden daarvoor wel gezorgd.

Desondanks was het katholieke geloof in Brabant springlevend gebleven en was de overgrote meerderheid van de bevolking katholiek gebleven. Het geloof was min of meer ondergronds gegaan. En ook al was eigenlijk veel verboden, de autoriteiten waren vaak expres ziende blind en tolereerden veel. Met een beetje smeergeld, schone schijn en wat jokken kon veel. Formeel mochten er dan ook geen kloosters zijn, maar 'een gezelschap van vrome dames, die bij elkaar woonden' mocht natuurlijk wel. Zeker als zij niet 'de kleren' droegen. Om misverstanden te voorkomen, hiermee wordt bedoeld, dat zij geen habijten droegen maar burgerkleding. Dat deze burgerkleding voor alle 'vrome dames' min of meer identiek was, berustte natuurlijk op puur toeval. Uiteraard noemden zij zich ook geen 'non' of 'religieuze' maar een goed verstaander had nog geen half woord nodig. Mater Lemmens noemde zich *'gewezene religieuze van Mariendael te Diest'*. Instellingen tot maatschappelijk nut zoals bijvoorbeeld scholen werden uiteraard door de overheid toegestaan. 'Tralienonnen' waren uit den boze, want zij hadden geen enkel maatschappelijk nut. De zusters waren zich daar goed van bewust en begonnen daarom een schooltje. Zij gaven, onder de schone schijn van burgerkleding, les. Maar onderwezen werd vooral 'de katholieke geloofsleer'. Uiteraard kunnen dit soort schijnconstructies van religieuzen die ontkennen non te zijn en in het openbaar ook niet zo gekleed zijn, alleen maar bestaan als de bevolking en de plaatselijke autoriteiten met hen sympathiseren. Dit was dan ook zo. Om de schijn op te houden was zowel Henkenshage als Dommelrode gekocht door en op naam gesteld van een man. En een man kun je er moeilijk van verdenken 'non' te zijn. Bovendien was een koper zoals Jacob Kien protestant. Een protestant was onverdacht want die zou toch geen katholieken helpen. Bovendien kan een protestant geen religieuze zijn. Een zuster is, hoe dan ook, katholiek. Het gemeentebestuur in Rooi tenslotte bleek het spel ook met verve mee te spelen. De maire (burgemeester) beweerde dat hij er nog nooit van gehoord had dat er in Rooi religieuzen waren, laat staan een klooster. Last van het geweten om de overheid een rad voor ogen te draaien had men blijkbaar niet met deze 'katholieke leugentjes om bestwil'. Dus, als in de Franse tijd door een overheidsdienaar gevraagd werd of hij in Rooi een 'non' kende, kon men de man met een uitgestreken gezicht in keurig Frans, heel correct antwoorden: 'non monsieur'!!! En voor wie het geweten dan toch nog knaagde was er waarschijnlijk nog altijd de biecht.

bron: heemkundige kring 'De Oude Vrijheid', werkgroep geschiedenis

